

AKATALPA

Eylül 2002

Aylık Edebiyat Dergisi

Sayı : 33

NÂZİM HİKMET VE BURSA

Türkiye şiirinin adı dünyada en çok yankılanmış sesi Nâzım Hikmet'in Bursa'yla ilişkisi ne yazık ki buranın hapishanesi dolayısıyla. Büyük şair iki kez ve 10 yılı aşkın bir süre Bursa hapishanesinde yatar, "ömrünün uzun öğle vaktini" burada geçirir. İlki 31 Mayıs 1933-12 Ağustos 1934 arasında, ikincisi Aralık 1940-1950 arasında.

*Sevdalımız komünisttir,
on yıldan beri hapistir,
yatar Bursa kalesinde.*

*Hapis ammâ, zincirini kırmış yatar,
en âlâ bir mertebeye ermiş yatar,
yatar Bursa kalesinde.*

*Memleket toprağındadır kökü,
Bedrettin gibi taşır yükü,
yatar Bursa kalesinde.*

*Türküsi tükenip bitmeden,
cennetini kaybetmeden
yatar Bursa kalesinde.*

Şair; bunca zaman hapishanesinde yattığı, 15 günde bir kenti baştan başa geçerek Çekirge'deki kaplıcalara yıkanmaya ve hapishanede ürettikleri dokumaları Kapalıçarşı'ya satmaya gidip geldiği Bursa'yı oldukça yakından tanır: "...biliyorum / demirlerinden seyrettiğim bu şehir / kaplıcalar / türbeler / ipek fabrikaları ve kocaman bir çınardır." der bir şiirinde.

Sonbahar I, Sonbahar II, Lodos, Uludağ'a Dair, Bir Acaip Duygu şiirlerinde burayı anlatır. Belki bunlardan da önemli olanı, şairin büyük şiir kitapları *İnsan Manzaraları* ile *Kuvayi Milliye Destanı*'nı Bursa hapishanesinde yazmış olmasıdır. Bursa hapishanesi, bu iki büyük esere uzanan yolda adeta bir laboratuvar olmuştur.

Yaşar Kemal'in yorumu:

"Bursa hapishanesinde yoğunlaşmasına Türk halkını yaşadı. Birçok Anadolu ilinden gelmiş köylüler, kasabalılar oradaydılar. Bu mahpuslar elbette maceraların insanıydılar. Büyük halk şiiriyle, türkülerle, destanlarla orada karşılaştı. Anlatım biçimleri duydu. Bu anlatım biçimlerini, sözcükleri, deyimleri kendisine kaynak yapmak için hazırlıktı."

Nâzım Hikmet'in Bursa'da yattığı 'mapusane' bugün Bursa'nın modern adliye binasıdır. Bir gün bu modern binanın bir köşesine, muhtemelen bahçesine Nâzım'ın adı ve birkaç uygun dizesi yazılacaktır, yazılır umudundayız. Bursa Nâzım'a borcunu böyle ödeyecektir...

İhsan ÜREN

EVİN BÜYÜKLERİ...

Suna Seyhan'a

Evin büyükleri
zaman içinde, birer birer,
çekip gittiler.
O dağdağlı acılar, kıyıya vuran
dalgaları, silindiler.
Biz bize kalınca anladık ki
bu büyük bir aldatmaca.
Umarsız, ütülsek de gireceğiz kumara.
Kaçış yok, oynayacağız kaçılmıyız.
Evin büyükleri; konuktular sanki,
çoktan gittiler,
ortada kaldı unlar, elekler...

Kalan albümler dolusu fotoğrafı;
bilemiyoruz ne yapacağımızı.
Fotoğrafların yüzlerinden ziyade,
çevirip bakıyoruz çoğu kez arkalarına,
tarih ve not yoksa atılıyor fotoğraflar karanlığa...
Soralım, ama kime?
Bir bilen yok ki!
Ölülerimizin ortaya saçılmış tarihi,
büyük bölümüyle karanlıklara girdi.

Evin büyükleri;
şimdi,
okunmaz hiyeroglifler gibi...

Yusuf Alper, Melih Elal, Gültekin Emre, Osman Serhat Erkekli, Hilmi Haşal, Ayşegül İzmirli, Çağdaş Keçeci, Arif Madanoğlu, İlyas Tunç, Mehmet Mümtaz Tuzcu, Serdar Ünver, İhsan Üren.

BENDEKİ NÂZİM HİKMET

Melih ELAL

İlk bir Bursa gecesinde, Fethiye Kültür Merkezi'nin ön sıralarında İhsan Üren'le birlikte Nâzım Hikmet yılının açılış törenini izliyoruz. İstanbul Devlet Tiyatrosu sanatçıları Nâzım'dan şiirler okuyorlar. Mehmet H. Doğan Nâzım'ın şiirini anlatıyor. Cevat Çapan Nâzım'la ilgili bir anısından siz ediyor. Sıcacık, sıcacık olduğu kadar da hüzünlü bir ortam.

Çapan'ın anlattıkları, Paris'te Nâzım'la birlikte yaşanan bir yılbaşı gecesi; üstelik Çapan eşiyile birlikte buraya Londra'dan gelmişler. Ardından Necati Akgün'ün anısını dinliyoruz. Duygulu, titrek bir sesle anlatıyor, gözünden bir damla yaş süzülüyor. Anlatılanlar, Bursa hapishanesinde Nâzım'ı ilk kez gördüğü, daha sonraki karşılaşmalarında resmini yapması, bunun 27 Mayıs 1960 sonrasında yitirilişi... Anılar havayı iyice ısıtıyor. Herkes bir duygu seline kapılmış gidiyor. O sıcak ortamda bir göçmen yurttaş ayağa fırlayarak söz istiyor. Mikrofonu uzatıyorlar. İlginç bir anlatımla bizlere Bulgaristan'daki köyünde Nâzım'la karşılaşmasını anlatıyor.

Anlatım o kadar içten, o kadar bireysel; dil o kadar göçmenimsi ki, dinleyenler gülümsemeden edemiyor. Salondaki hüzün, garip bir neşeye dönüşüyor. Bir anda kendi içime dönüyor. Melih, sen ilk kez ne zaman karşılaştın Nâzım Hikmet'le diye soruyorum kendime. Bu soru, sorgulama beni yıllar incesine götürüyor:

Yıl 1964. Ankara'dayız. Aslında babamın memur olması nedeniyle Ordu'da oturuyoruz. Tatilde Ankara'ya akrabalarımızın yanına geldik. Ortaokulu o yıl bitirdim. Ankara'ya gelmişken, Urfa'da 1961'de aynı apartmanda oturduğumuz Halil Belkısılara ziyarete geldik. Belkıs, Urfa Senatörü, oğlu İhsan da benim Urfa yıllarında hem mahalle, hem de sınıf arkadaşım. Büyükler konuşurken, biz de İhsan'ın odasına geçiyoruz. İlk kez orada İhsan'ın ağzından duyuyorum Nâzım Hikmet adını. Türk şiirinin ustalarındanmış, Şimdi anımsayamadığım bir şiirini de ezbere okuyor Nâzım'ın. Şaşıyorum. Roman okuma alışkanlığım eskiden beri var, hatta yazmaya bile çalışıyorum; ama şiire hiç ilgi duymadım. Hem Nâzım adı, hem de okunan dizeler etkiliyor, şaşırtıyor beni...

Halil Beylerden ayrılınca babama soruyorum Nâzım Hikmet'i. Oğlum nereden duydun o adı, bırak böyle şeyleri, derslerine çalışmaya bak, deyip kestirip atıyor. Bu anlatım, bu adın zihnimin bir köşesine soru çengeli olarak asılmasına neden oluyor.

Yıllar hızla akıp gidiyor. Babam İzmit'e tayin oluyor. Artık lisedeyim. Harçlıklarımı biriktirip her hafta bir plak, bir kitap alıyorum. Nâzım Hikmet'le bir türlü karşılaşmıyorum. Sadece 1966 yılında elime geçen bir Yön dergisinde Nâzım'ın Kurtuluş Savaşıyla ilgili bir şiiriyle karşılaşmıyorum. Derken lise bitiyor. Bu sıralar roman yazıyorum, romancı olmak istiyorum ve İstanbul'da Edebiyat Fakültesi'ne başlıyorum. Keşke başlamasaydım, şimdi belki de birkaç romanın olurdu. Neyse biz gelelim Nâzım'a...

Yıl 1969. Bursa'dayız. Üniversiteli arkadaşlarla Yeşil kahvesine çıkıyoruz. Oradan ülkeyi yönetiyoruz. Hükümetler kurup deviriyoruz. Birimizin önerdiğini, diğeri beğenmiyor, tartışıyoruz. Tartışa tartışa birbirimizi dinlemeyi, katılmadığımız düşüncelere de hoşgörülü olmayı öğreniyoruz. Yeşil kahvesinde her renkten insan var ve düşüncelerini de sakınmadan söyleyebiliyorlar. Biz tartışırken katılanlar da var, katılmayıp kenardan dinleyenler de...

Dinleyenlerin içinde, kahvenin müdavimlerinden yetmiş yaşlarında bir ihtiyar da var, Gardiyan diye sesleniyorlar. Bursa hapishanesinde gardiyanlıktan emekli. Depremden çok korkuyor. Hemen hemen gününün tamamını kahvede geçiriyor. O zamanlar sık sık elektrikler kesiliyor. Elektrik kesilmesine karşı tavanda

bir lüks asılı. Gündüz, kahvede insanın az olduğu saatlerde Gardiyan sandalye üzerinde uyukluyor. Lüks lambasını sallayıp, sonra da onun sandalyesini sallayarak deprem oluyor diye bağırınca, fırladığı gibi soluğu kahvenin bahçesinde alıyor. İşte bu gardiyan, zaman zaman bizlere Bursa cezaevini, Nâzım Hikmet'i anlatıyor. Nedense ne adını ne de anlattıklarını not etmişim. Şimdi zihnimde anlattıklarıyla ilgili kopuk kopuk anı kırıntıları var. Ama bunların hangileri Kemal Sülker'den okuduklarımdan, hangileri gardiyanın anlattıkları ayıramıyorum. Örneğin hanımı ya da hanım arkadaşı (Piraye mi, Münevver mi? Münevver olsa gerek.) Bursa'ya gelip kaplıcada oda tutmuş. Nâzım da hamam izni alır, faytonla kaplıcaya gider, bu bayanla birlikte olurmuş. Dediğim gibi not almadığım için bu ve benzeri anılar birbiriyile iç içe...

Giderek Nâzım'la ilgili yayınlar artıyordu. Yine aynı yıl Yeni Türk Edebiyatı dersinde Mehmet Kaplan Nâzım Hikmet'in Makinalaşmak adlı şiirini aşağılayıcı bir biçimde yorumluyor. "Trak tiki tak makinalaşmak istiyorum " anlatımını; Nâzım şiirini yok saymak adına kullanıyor. Öfkeleniyorum, ama karşı çıkamıyorum. Sınıf arkadaşlarımdan büyük bir çoğunluğu Mehmet Kaplan hayranı... Bense o sıralar Kadırga yurdunda ve yurdun girişinde

"Akın var

güneşe akın!

Güneşi zaptedeceğiz

güneşin zaptı yakın!" dizeleri yazılı.

Kurtuluş Savaşı Destanı'nı yeni okuyup bitirmiştim ve oradaki kamyon şoförü İstanbullu Ahmet'e hayranım.

Yıl 1978. Artık, doğum ve ölüm günlerinde Nâzım'ı anma geceleri düzenleniyor, ama toplantılarda dinleyenlerden daha çok polis var. Toplantıdan çıktığımızda çekinerek evlerimize gidiyoruz.

O yıllarda Nâzım'ın yetiştirdiği Balaban'ı tanıyorum. Şair Baba ve Dostları'yla daha çok yakınlaşıyorum Nâzım'a...

Yıl 2000. Televizyonda Nâzım'la ilgili bir program izlerken, babam Nâzım Hikmet'i Bursa hapishanesinde görmüştüm diyor. O Ankara gecesinde sonra Nâzım'ın adını ilk kez duyuyorum babamdan. Soruyorum, ayrıntılar geliyor. 1943 yılında Ziraat Bankası'nda çalışmış babam. Nâzım'ın yattığı, şimdi yıkılıp adliye sarayı yapılan hapishanenin karşısında, daha önce çeltik fabrikası olan ahşap bir bina varmış. Burası, bankanın o yıllarda mahsul alım deposuymuş, babam da orada görevliymiş. Bir gün banka çalışanlarından Avukat Fahir Atabekoğlu gelmiş. Necip arkadaş ol da, birlikte hapishane müdürüne gidelim, Nâzım'ı girelim demiş. Babam da merak ettiği için Atabekoğlu'na eşlik etmiş. Müdürün odasına girdiklerinde Nâzım da oradaymış ve onlara yeni şiirlerinden kimi bölümler okumuş. Sorduğumda babam, müdürün adını da, Nâzım'ın dizelerini de hatırlayamadı.

Bunları düşünürken;

"Onlar ki toprakta karınca,

suda balık

havada kuş kadar

çokturlar;

korkak,

cesur,

cahil

hâkim

ve çocukturlar

ve kahreden

yaratın ki onlardır

destanımızda yalnız onların maceraları vardır." dizeleriyle kendime geliyor. Fethiye Kültür Merkezi'ndeyim. Tören bitmek üzere...

İlyas TUNÇ

YA ŞİMDİ BEN NEREYE...

benim yersiz telaşım
bir yer arar kendine...

saat kaç, hadi çabuk, çıkıyoruz, derken... anahtar
içerde kaldı ! ya şimdi ben nereye... yalnızlık evlerine...
kopkoyu bir gölgeye... kuzeye, en kuzeye... kapılar,
pencereler, musluklar... çiçeklere son kez su, komşuya
bir hoşça kal, balkonda çamaşırlar... biraz geciksek ne
vardı ! anahtar içerde kaldı... ey sabırsız yolcu ! mekan
bilmez çekirge ! duyargalar ayarsız, pas tuttu asma kilit,
zarar verdim kendime... ya şimdi ben nereye ! zamansız
ziyarete... bir tedirgin bekleyişe... yanlış bir otobüse...
burdan u-dönüşü yasak ! ilerden sola mı sapsak !
yanaşıp sağa dursak ! aklım ki kılmaz karar ! ya şimdi
ben nereye... tepeleri düz ettim, taneler döküldü yola...
bekledim gelmediler ! geldim kimseler yok ! meğer ki
bitmiş masal ! çoktan terk edilmiş durak ! ya şimdi ben
nereye...

çekirgeler çekilse
yer edinsem kendime...

Çağdaş KEÇECİ

HAK

Sen bu dağları hak edince
Bu sessizliği / sessizce dinlemeyi
Çayın dibinde çiçekliği düşününce
Ovaları / kuşları / tabiatın farkına varınca
Dahası / ormanları konuşturunca sonsuz
Gözyaşların var ya / onları her şeye denk getirince
Sen bilince yalanı / gerçeği ondan ayırınca
Mesela bir çocuğun elini tutmayı hak edince sen
Aşk sanınca / iç içe girmesini bulutların
Yeşilin maviye karışmasının
cennetin en baş kapısı olduğunu olunca
Sen hak edince dünyayı / ruhunu esentilerden
bir rüzgârın diline dolayınca
Benim senden başka birisi olmadığını
aslında senin de ben sayıldığını
Sen bilince / bir deli rolünü oynadığını yağmurların bazen
Ve yağmurlardan ve yangınlardan oluştuğunu bir aşkın
Ama illa ki yağmurlardan ve yangınlardan oluştuğunu
Sen tüm bunları bilince
Seni seveceğim
Ve inan
Sen, benli bir çok dağı hak edeceksin!

Serdar ÜNVER

HATÇE KADIN

Yedi köyün fukarası
Üstüne üstlük
Del'oğlan anası

N'etsin Hatçe Kadın?

Bürünsün de bari
Onun bunun verdiği
Kara dolak yeldirmeye
Bi güzel oynasın

Oynar Hatçe Kadın
Oynatanlar sağ olsun!

Gültekin EMRE

ZARİF SIRAT KÖPRÜSÜ

Değil dala dokunmak uykusunda
Solun bir güle mendil sallamak
Yok bu adı sanı belli olmayan
Şurada kalmış yıllarda, değil
Bir taksiye binip uzaklaşmak
Çocukluğumdan kurtulur kur
Tulmaz bu karlı akşamlarda, yok
Bu masallar dünyasında kendime
Zarif bir sırat köprüsü ısmarlamak

Hırkayı başkaları kullansın varsın
Dervişlik yolunda esasına tutunup
Sevdiğim dizelerin şairleri büyüler
Beni, tarihin bağrına yaslı başımı
Okşaya okşaya, kardan adamın
Düşünde kendime yer açarım
Ufuk sıcaktır gidenler söylüyor
Herkesin bir kutbu olmalı aşkını
Kazıyacağı, ağaçlar da soyununca

Görünür evlerin içlerinde ölüm
Saatleri, yollar kapansa da sana
Bir tren kalkar oyununa yetişen
Doğmamış Çocuğa Mektuplar'da
O çocuk da doğacak rahmine ne
Kadar tutunsa da, aşkı tadacak
Damağında bir tutam buğuyla
Yüreğindeki ekin tarlasında
Fırtına biçtirecek burası ona da

Bir oyun başlayacak orda, bir oyun
Sahnenin ortasında sen olacaksın
Bir başına sen ve doğmamış kızın
Anlatacağın ona dünyada başına
Gelecekleri günlük güneşliklerde
-Yani işler her zaman tıkırında olmayacak-
Ne denir aşkı on ikiden vuranlara
Ah, yüreğinde imkânsız çiçekler taşıyan
Bir kadınsın sen o uzun uzaklarda

**DÜNYA ŞAİRİ:
RUMELİLİ NÂZİM HİKMET**

İhsan ÜREN

Büyük Türk şairi Nâzım Hikmet, 1902 yılında Selânik'te doğmuştur. 2002 yılı, onun yüzüncü doğum yılıdır. Birleşmiş Milletler kültür örgütü Unesco, geleneksel olarak ünlü dünya sanat erlerine doğum ya da ölüm yıldönümlerinin yüzüncü ve katları yıllarında dünya çapında anma toplantıları düzenler. Bu yıl Unesco'nun Nâzım Hikmet yılıdır. Dünyayla birlikte, biz de biraz zorunlu, biraz âdet yerini bulsun, azıcık da namus belasına, gönüllü gönülsüz Nâzım Hikmet günleri, geceleri yaptık!

Baştan beri şairimize takındığımız yanlış ve olumsuz tavırdan döndük mü? Yok, öyle bir şey! Bu zatların hidâyete ermeleri o kadar zor ki! Sosyal Demokrat(?) / Milliyetçi(!) karması hükümetimiz 50 yıllık bir yanlışını düzeltilti! Koca şairi vatandaşlıktan attı. Ne kadar milliyetçi olduğunu kanıtladı! Kendine yakışan kutlamayı da böylece yapmış oldu!

Ya biz? Bize yakışanı yaptık mı? Sanmıyorum. Birçok derginin Nâzım Hikmet özel sayısı çıkarmasına karşın bu böyle! Malum bilgilerin, sonsuz kere tekrar! Yanlışların çoğaltılması, beyin tembelliği. Kişilikli bir aykırı yazıya bile hasret kaldım. Kanımca biz çok tembel bir milletiz. Koyun beyinliyiz! Düşük zekalarımızla bir düzen tutturmuş idare edip gidiyoruz. Hazır yargılara yalan yanlış sarılmak kolaycılığı işimize geliyor.

Kendi payıma düşen borcun birazını hesaptan düşmek için yazıyorum. Nâzım'ın şiiri oldukça açık olsa da bu şiir uzun yıllar haktan uzak tutulmuştur. Öcü gösterilmiş, okuyup çoğaltanlar içeriğe bakılmaksızın vatan hainleriyle bir tutulmuş, okuldan, işinden, memuriyetinden olmuştur. Halkımız, Türkçe durdukça duracak Nâzım'ın şiirine çekinerek, kuşkuyla ve korkarak yaklaşmaktadır. Hâlâ üzerinden ürkekliği atamamıştır. Nâzım Hikmet törenlerinin tek yararı bu ürkekliği atmak yönünde olmuştur.

Türkçeyi sonsuza kadar yaşatmak istiyorsak; Yunus'u, Karacaoğlan'ı, Pir Sultan Abdal'ı, Mehmet Akif', Yahya Kemal'i, Nâzım Hikmet'i dilimiz kadar sevmeliyiz. Çünkü diller sanatçıları kadar vardır.

Nâzım Hikmet, herkesin bildiği gibi yeni Türk şiirinin önemli bir biçim ve biçem ustasıdır. Eski şiirimizi; Divan, Tasavvuf, Halk şiirini çok iyi bilir. İçerikçe yepyeni bir şiir yazmış ve biçimce de yenilikler getirenlerin başında olmuştur. Yani solcu olduğu için büyük şair sayılıyor yargısı doğru değildir. Kendine milliyetçi diyenlerin, Nâzım'ı Türkçeden kazımak gibi bir lüksleri yoktur. Yazın dünyası, böylelerine, ağzıyla değil, kıcıyla güler!

Bildiğiniz gibi Nâzım Hikmet, gelenekten kopuk bir şair değildir. Yeri geldiğinde geleneksel şiirin biçimini her fırsatta kullanır. Şarkılarımızdan ve türkülerimizden içerikçe ya da biçimce yararlanır. Dilin deyimlerini ve terimlerini akide şekerini tadını duyarak, duyurarak yazar. Nâzım'ın şiiri bu türlü bağlantılarıyla incelendiğinde değerlerinden hiçbir şey kaybetmezler. Bilakis, daha değerlendirilip köklenir, yüreklerde yer ederler. Nâzım'ın gelenekten yararlanma konusunda korkusu ve kuşkusunu yoktur. Her has şair gibi geleneğin gücünü yeterli ölçüde bilinçaltıyla birlikte rehber etmiştir kendine. Türkülerimize ve başka ulusların türkülerine duyduğu yakınlığı, hayranlığı bir şiirinde şöyle dile getirir:

“İnsanların türküleri kendilerinden güzel

*kendilerinden umutlu,
kendilerinden kederli,
daha uzun ömürlü kendilerinden.*

Sevdim insanlardan çok türkülerini.

İnsansız yaşabildim

türkümsüz hiçbir zaman.

Gülümü aldattığım oldu

türkümsünü hiçbir zaman.

Hiçbir zaman beni aldatmadı türküler de.

Türküleri anladım hangi dilde söylenirse söylensin.

Bu dünyada yiyip içtiklerimin,

gezip tozduklarımın,

görüüp işittiklerimin,

dokunduklarımın, anladıklarımın

hiçbiri, hiçbiri,

beni bahtiyar etmedi türküler kadar...”

Aşağıda inceleyeceğimiz şiir, Nâzım Hikmet'in yurt dışına gidişinden sonra 1957'de Bulgaristan'a yaptığı gezinin izlenimleriyle yazılmıştır. Şair, zaten bu durumu şiirinin içinde belirtmiştir:

“DİKİLİ TAŞLAR

Düştük Varna'dan, bre dilber aman, Sofya yoluna.

Yol boyu ceviz.

Kokusu kına, kokusu yeşil.

Yol ceviz değil, bre dilber aman, biz cevizdeyiz.

Yolda rasladık ölen kayalar mezarlığına.

Vardık yanına.

Yüce mezarlık.

Taşlar, dağılmış cesettir, yatar.

Taşlar, dikilmiş durur ayakta

çürür ayakta,

yüreklerini yel oyar gider.

Bir böyle keder, bre şahin aman, ben bilirim ben.

Bu nasıl kader!

Kimildamadan toz toprak olmak...

Bir acı fîrak, bir kara duman, bre şahin aman.

Bu nasıl kader!

Bir böyle kader,

böylesi gülüm, bir bana malûm...”

Şair, Varna'dan Sofya'ya giderken yol boyunda gördüğü görkemli ceviz ağaçlarından etkilenir; koyu yeşil gölgeleri, kıpırtılı yapraklarıyla serinlik yayan 200-300 yıllık cevizler, ölümlerin sebili, incelikli ikramı gibidir. Sebil kavramı; Nâzım'ın içinde bir şeyleri kabartır, ister istemez geçmişe götürür.

Geçmiş yol boyundaki Ölen Kayalar Mezarlığı'dır... Mezarlığın adı, Nâzım'a Nasrettin Hoca'yı anımsatmıştır. Dudağının kıyısına bir tebessüm oturur ama, durun nedir bu mezartaşlarının eski, kırık dökük eli? Yağmur, rüzgâr, zaman; yıkılmış, çürütmüş, yel oyup gitmiştir! Mezarlık, dikilitaşlar, dolmenler; perişan halde zamanın sillesini yemiş yerlere serilmiştir. Zamandan kurtuluş yoktur!

Çağrışımlar hücum etmesin bir kez, şairin hapisten çıkışı daha yenidir. Kendini mezar taşları yerine koyar. Ayağı bağlı mahpus! Bütün istekleri zincire vurulmuştur. Ne bedensel ne de yüksek ideallerini yerine getirme imkânı vardır:

“(...)

Biz altı yüz adet

kadınsız erkeğiz.

Alınmış elimizden

doğurmak imkânımız.

*En müthiş kudretim yasak bana:
yeni bir hayat aşlamak,
bereketli bir rahimde yenmek ölümü.
(...)"*

Nâzım, bir anda kendini mezartaşları gibi mahkumken görür, özdeşleştirir. Kısacık ömürden yok yere çalınan onlarca yıl! Duygu patlamasına uğrar, Tuna boylarında bozgun yemiş perişan halkı gibi olur... Artık tutmayın Nâzım'ı bre dilber aman! Coşar, taşar... Çocukluğunda bolca dinlediği hüznü Rumeli türküleri, Alişler, kırmızı gülün ahı var amanlar... sükün eder gider.

Rumeli'de, Selanik'te paşa dedesinin yanında 15 Ocak 1902'de dünyaya gözlerini acar Koca Şair. Ortam pek parlak değildir. Osmanlı devletinin dağılma yıtılma dönemi başlamıştır artık. Nâzım'ın çocukluğu bozgun, ricat ağıtlarıyla doludur. Şair olan dedesinin konağında şairlerden çok, kurmay vardır. Balkan çeteleri yakın ve başa çıkılmaz bir beladır! Bu çeteler, o bölgeleri hallaç pamuğu gibi atmaktadır. Birinci ve İkinci Balkan Savaşları çocukluğunu ve yeni yetmeliğini etkiler. İstanbul'a gelmek bile bu etkilerden kurtuluşa yetmez. Yakın çevresinde, savaşlar, bozgunlar, ricatlar nedeniyle bol bol vah vahlar çalınır. Kulağına yanık mı yanık Rumeli türküleri gelir. Onlardan kurtuluş yoktur! Rumeli türküsü olan Estergon Kal'ası türküsü bunlardan biridir:

"ESTERGON KAL'ASI TÜRKÜSÜ

*Estergon kalâsi bre dilber aman
Su başı durak. – aman.
Kemirir gönlümü bre dilber aman
Bir sinsi firak...
Gönül yâr peşinde bre dilber aman
Yâr ondan ırak... aman.
Akma Tuna, akma, bre şahin aman
Ben bir dertliyim.
Yâr peşinde aman.
Gezer koşar yandım kara bahtlıyım.
Akma Tuna, akma bre şahin aman
Ben bir dertliyim
Yâr peşinde aman
Gezer koşar yandım kara bahtlıyım."*

Koca bir imparatorluğun Macaristan'dan yüzgeri etmesinin başlangıcı olan Estergon Kalesi, Türklerin Tuna boylarından atılışının da acıklı tarihidir. Sevgiliden kopar gibi bu topraklardan ayrılışımız iki yüz yıl sürmüş, nice acılar biriktirmiştir. Bu topraklardan ayrılışımız sevgiliden ayrılışla özdeşleştirilmiştir.

Estergon Kal'ası türküsü, aşıkların yürek yangınıyla bir tutularak Türk illerine türkü olarak salınmış ve etkisini duyurmuş, dinleyenlerin yüreğini dağlamıştır! Uzun sözün kısası; Nâzım ilk gençlik yıllarında, muhteşem bir imparatorluğun şaşasını duyduğu kadar, acılarını feryat ve figanını da duymuştur.

Estergon Kal'ası türküsü bizim yanık ve vakur türkülerimizin en ünlüsü ve en çok bilinip söylenenidir. Her bozgun, her yenilgi, her göç, her kaçış Estergon türküsüyle dillenip yaraları dağlamıştır. Yüreklere serinletip soğutmuştur. Sinsi firak; kişiyi kemirir kıvrandırır ama özü de bilecekçe biler keskinleştirir. Yazıkklanmanın türküsü, bir direnç türküsü olur, başkaldırır!

Estergon Kal'ası türküsünün sözlerinde, hüznü edasında durgunluk; ritminde ise, içeriğiyle çelişir bir tezat hızlilik

vardır. Bu da direnç aşıl原因 bir haberci gibidir. Vurmalı çalgıların cenk havası çağrılı edesi, görkemini alttan alta kendini duyurur. İşte Koca Şairi, yerelden evrensele götüren çizelge çağrışım: Yol boyunda görkemli gölgelikleriyle cömert mezarlıktaki ölümlerin sebili cevizler, Nasrettin Hoca'yı çağrıştıran Ölen Kayalar Mezarlığı, yıkık dökük mezar taşları hapiste tutsaklık, boşa geçen ömür... Ancak, doğurtma imkânı elinden alınanların duyacağı acılar, bozgunlar... Bu türküyü çağrıştıracak bir geçmiş. Evet, böyle bir kaderin kederini herkes duyar ama, Koca Şair daha da derinden duyar... Cevizler, çınarlar, acı çeken uluslar... kadar büyük duyar Koca Şair!

YAŞAMSANAT GÜNLÜĞÜ (15)

Mehmet Mümtaz TUZCU

Ben bu kırık yaşamları taşımaktan yorulдум.

Küçüklük duygusu inanılmaz bir büyüklüğe ulaşır bazen... ve işte o zaman... hainlik başlar.

Herkes her şeyi ödemez. Ödememiştir. Ben her şeyi ödüyorum. Hiç yanıma kalmıyor.

Belki de hiçbir zaman hiç olmamışlar, yok'a yaklaşmamışlar kabul edebilirler "hiç"liği. Gürbüz temellerin altında zayıflığın kabulü vardır.

Sinirlenmezsem, yazamıyorum.

Kirli hamlaç ahmaklığa lehimledi gene bizi!...

Aralık ortasında, şu okşayan, yumuşacık ikinci ışığın tatlı dokunuşlarıyla esrik, güneşin yapılar, yapraklara, yüzlere kımıldamaz bir yelle taşıyarak çaldığı yaşam rengine vurgun, oturup duruyorum işte burada, ak tuzunu kanıma akıtmaktan korkmamış şu yaşlanmaz denizin gitgide mavileşen, karanlığı ağartan, avutan kıyısında.

Boş insanlar boş duramazlar.

Uyandım. Çıt yok karanlıkta. Ne uğursuz eşyanın gerinip hıçkırması, ne sokaktan bir adım, bir tekerlek sürtmesi... Oysa akan bir şey yalayıp geçti beni ve uykumu kopardı. Ne bende ne de evde bir zaman yazıcı var. Saatlere girmeden boşlukta uçan şeyi saatsizlik duyurdu sanki bana. Gövdemi ter içinde bırakan kalın sıcaklıkta Süre sürtüp gidiyor çıplaklığımıza. Az ötemde, ötede, uzak düş yumakları ve derin yataklarda; kadranlı, kayışlı, kolalanmış kollarda, sarkaçları susmayan gönyeli kafeslerde, kanlarının vuruşunu göstergelerin sekişine damar damar bağlanmış çintan sevicilerin gergin dillerinde... ağılı akreplerin, göktaş ağışlı yelkovanlarını çılğınlar gibi devindirip durarak da elbette.

Yusuf ALPER

KADIN

Kapalı bir kutudur hayat
Açtıkça kapanan

Açtıkça kaybolur insan
O karanlıkta

Çocukken bir vecize fırlatmışım
Aşkla zeytin arasında

Ben zeytini oldum bittim sevmişim
Ama bir yaştan sonra

Kadın da zeytin gibiydi, anladım
'Düğmemi koparmadım'

Kadının kadın olduğunu öğrendim
Bildim amenna

Osman Serhat ERKEKLİ

BİR NİSAN GECESİ RÜYASI

Birazdan yağmur bastıracak, ıslanacak oda
Bu yağmurlar birer pamuk kadar hafiftir
Ama paslanmış ruhlarla kurtuluş getirir, sellere kapılmak
da

Ne oldu ne oldu, diyecekler, desinler
Bir bulut boşaldı, kayboldu, eridi ışıldayan demir
Erkeklerin ne mezarıydı gökyüzü ne yurdu

Erkekler ki öksüz çadırıdır kainâtın, bilinir
Sen, her şeyim, biricik dünyam
Anne-toprak gibi katla koy koynuna, bu göçebe bulutu

Nisan, odamdayız, ben ve rüyam
Belki içerde olmak çok güç bu gece
Çünkü her şey, her şeyimiz yıldızlarını özler bize ait
[karanlığım]

İnsanlar, şiirsiz, aşksız, korunaklı
Birer tanrı gibi ıslanmayarak...
Bil ki her bulut bir dünya gözler

Bu yağmurlar birer pamuk kadar hafiftir
Sevgilim utanma tut şimşeği ucundan
Yıldırım seninle var çünkü bana bu gecenin kutsal
[aydınlığımı]

getir

Hilmi HAŞAL

ERİNÇ TASLAĞI

Bu dünya bin çeşit hüzün havuzu; soğuk, mat
göze alıp yaşayacağım diyene, derin cehennem
aksi, rüzgârı dinmemiş dünlere aitken hayat izi
açıp solan gülün hazin tarihi, suskun döngüsü...
kendi kanıyla yazdığı sonsuzluk hali herkesin

yolda, bir çift pamuk eli avuçlarına alıp öpmek
nefesle ısıtmak, koklamak; en uzun aşkı an'ın
göze alıp yaşayacağım diyene, en huysuz deniz
şarkısı dinmemiş kunt dağlara dadanmış hayat
yankısını kuşların bağladığı yamaçtan yamaca
son kanat alfabesi dilin, engin hazlar yazısı : aşk
varılan erinç neyse, o kadcılık teselli uğrunadır
mola
değilse, varolmak; onca haklı güzellik hüzünlerde.

Arif MADANOĞLU

KELEBEK VE ŞİİR

nasır nasır üstüne
salkım saçak kökleşen yenilgilerin,
zambak kökünü kıskandıracak tansıdığı da yok
zamanın nabzında pıhtılaştıran acıların
unutulmasına izin vermiyor bellek
hayır, kin değil

düşlemlerimle gerçeğim arasında
gece gündüz sıkıştıran sancı
kendi dilinde gelişen şiirçocuk,
gelişir büyür saf çocukluğunu koruyarak;
zamana yayıldıkça kanırtan acılar için
kahraman ve yenik...
kelebek ve şiir; kendiliğinden değil
ipeksi çağrışım, hançerimsi coşkuyla
çileli geçitlerden geçerek çelikleşir

kendi dilinde serpilip eytişen şiirçocuk
toplar yeryüzünün bütün balözünü
kuram kılıgı kovanından evrensele açımlar
ömrünün orta yerinde, öncesi ve sonrasında
aşka çalışarak önemsediyim hayat
çavlan çalımını, ışık seli, gümüş akış

kendi kendinin desinatörü kelebek
renklerin ustası kendinin modeli
anlık bir ömür için kaç evre çalışmıştır
hayır, salt kupkuru bir kuram yetmiyor
hayatı anlamaya!
sırf izlemede kalmak,
sırf tükenişi hızlandıran masal
mesel değil

kendi kendinin eleştirmeni kelebek
kurbağa'nın dil menziline uzakta

NÂZİM HİKMET'İN ŞİİRİNDE İNSAN

Hilmi HAŞAL

Dünya Nazım Hikmet'in doğumunun 100. yılını kutluyor. Dünya dedikte; şiirle ilgili olarak dünyanın değişik bölgelerinde, ülkeler, edebiyat ve siyaset örgütleri kutluyor. Bu çok güzel bir olay. Birleşmiş Milletlerin kararına uyulması ve coşkulu katılımın sağlanması, şiir dünyası adına sevinç kaynağıdır. Eylem, insanlığa, büyük şaire ve şiirine yakışır düzeyde ve de düzende yürüyor, izleyebildiğimiz, duyabildiğimiz kadarıyla. Yaratıcıları, etkinliklere zaman, emek ve olanak koyanları yürekten kutlamalı.

Kutlamalı çünkü, kendini Nazım'ın yurttaşı sayan herkes için mutluluk nedenidir bu durum. Kendini dünya yurttaşı sayan herkes için.

Etkinlikler çerçevesinde, ülkemizde çıkmakta olan pek çok dergi de özel sayı veya dosya hazırladı Nazım Hikmet için. Kültür ve sanat buluşmaları düzenlendi. Düzenleniyor hâlâ... Paneller, sempozyumlar, söyleşiler yapıldı. Radyo ve televizyon programları, belgeseller yayınlandı. Şölen hâlâ sürüyor... Bu yılın görkemi, pek çok dilde okunabilen Türk şairi Nazım Hikmet'in hakkıyla anılmasında, sevenlerinin bu denli çoğalmış olmasının kanıtlanmasındadır. Yaşadığının ve yaşatılacağına vurgulanmasında... Bir Nazım Hikmet tutkununun görebileceği yegâne dünya güzelliğidir bu. Şairin büyük yolculuğuna ilişkin duygusal, düşünsel doruğu tatmış olmak.

Nazım tutkunu sayılma durumları ayrı bir yazı konusudur ya, değinmeden geçmemeli, şunca 'tutkun' kulağı çınlatmışken. Ülkemizde, Nazım'ın üç çeşit tutkunu var diyebiliriz. Nazım'ı tüm benliğiyle sevenler ve sevenin bedelini her koşulda ödeyenler, ödemiş olanlar, bir. İki, Nazım'ı gizli den gizliye, sessizce sevenler ve kendi kabuğuna sığıp okuyanlar. Nazım sevenler'in üçüncü grubu ise fırsatçılardır. Kendi söylemini doğrulamak, (güya) insancılığını, siyasi amacını ortaya koymak için bütün becerilerini kullanırlar. Endişeleri ne şiirdir ne de şair: sadece yararlanırlar. Her daim Makyavel'ci cinlikle ayarlarlar şiirle, şairle mesafesini.

Nazım Hikmet'in dalya yılının kutlama etkinlikleri yanında, şiirinin derinliklerine inilerek bilinenlerden, benimsenenlerden başka özellikleri, özgünlükleri aranmalı ısrarla. Eskiden yapılmış incelemeler gün yüzüne çıkartılmalı, yeniden paylaşılmalı diye düşünenlerdenim. Hakkında yazılmış metinleri, şairin dev yapıtına oranla, çüce kaldığı yargısıyla yok sayacaklar çıkarsa, tartışılmalı... Çünkü artık daha çok akademik kazıya açık maden konumundadır onun şiiri. Oysa, üniversitelerde adına edebiyat kürsüsü kurulmadığı eleştirisi yüksek sesle dile getirilmedi henüz. Belirli ölçüde incelenip açılmışsa da değişen ekonomik-teknolojik koşullar doğrultusunda, yeniden ele alınabilir tüm yapıtları, poetik ve politik yönleriyle tabi. Şiir sanatı bağlamında, sosyolojik öğeler ve dönem olaylarını belgeleme açısından da, Nazım Hikmet'in yaşamı ve yazdıkları. İçeriğiyle, biçimiyle hep gündemde olacaktır... Bireysel (özel yaşamıyla ilgili) olanlar dahil, her dize, her satır didiklemeğe değer kesinlikle. Kuşkusuz, bir tek, "Saçları saman sarısı kirpikleri mavi" dizeleriyle ünlü "Saman Sarısı" bile, üzerine sayfalarca metin yazılacak boyuttadır. Üstelik az sayıda değerli yazar ve eleştirmenlerimizin, daha önce yayımlanmış çalışmalarını da var örnek alınacak.

Nazım Hikmet'in şiiri öylesine çok katmanlı, çok boyutlu ve saydam içeriklidir ki, öteki sanat dalları için, adeta tematik mambaadır. Değişik dalların yaratıcı ışığıdır dense olur. Örneğin opera, bale, tiyatro, müzik, resim, heykel vb. alanların tükenmez besin mutfağıdır. Nazım Hikmet'in şiiriyle ilgili söylenmiş bütün övgüye eklenecek pek çok övgü var daha. Söylenecektir. Zira, dünyada, Türkiye dışında daha çok tanımayan ve seviliyor olması, evrensel değerde özelemler ve hümanizm yüklü söyleminden dolaydır. Türkiye'de, kendi anayurdunda, anadilinde ancak 2000'li yılların başında özgür bırakılmasının, tanıtımının küreselleşme kasırgasına denk gelmesinin nedenleri ve sonuçları sorgulanacaktır elbette. Kültürle, sanatla iştigal eden kurumlar ve kişiler, bir gün bu alanda da yeterince gayret gösterecektir nasılsa. Çünkü soruların sanatsal, toplumsal boyutu yabana atılmaz.

Nazım Hikmet'in şiirinde 'insan' faktörü, üzerine dikkatle durulması nitelikler taşımaktadır. Önemlidir, çünkü, insan - şair; insan - eş (koca veya karı); insan - partili (militan); insan - yolcu; insan - sevgili; insan - devrimci; insan işçi (proleter); insan - yönetici; insan - reçber; insan -

hain; insan - mahkum, insan - kahraman vb. kişiliklerde çıkıyor okur karşısına. Daha titiz bakıldığında başka kimlikler de saptanabilir... Yalnız bu konu bile tek başına, kitap oylumunda yazı ürettirebilir merak edene. Nazım Hikmet'in usta gözlemciliğinde, materyalist felsefeyi özümsemişliği, yani diyalektik nesnellige bağlı kalışı, insana ve hayatına yaklaşımı önemli etkidir. Onun doğu ve batı felsefesiyle harmanlayabildiği, iç dünya manzaraları yaratmada kullandığı insan çizgileri düşündürücüdür. Kurguladığı karakter örnekleri, metafizik özellikler de taşıyabiliyor yerine göre. Ancak, pozitivist yan, bilinç ve inanç çatışmasından 'insanca'ya özgü sentez çıkartabiliyor. Bu, kültürel birikimden yararlanılarak oluşturulmuş pek çok metnin yapısında görülür. Sentez, gerçeklikle ütopyanın karşıtlığından yararlanılarak kurulmuş. Onun dizelerinde insan herkes'tir denebilir. Bir insanda var olan bütün nitelikler giydirilmiş kahramanlarına. O denli canlıdır.

Nazım Hikmet'in yapıtlarında insan halleri incelenirken, şairin özel yaşamıyla ilgili örtüşmelere, geçişmelere de rastlanmaktadır. Pek sakınmadığı sözünü, imge - simge araçlarıyla canlandırarak katık ediyordur anlatısına. Hem, ustaca betimleme pasajları, hem de yorum pasajları egemendir bütüne. Mesajı olağanüstü hızda akıcı, etkileyici... Yerine ve işlevine göre değişen ölçü (vezin), ses (aruz), veya özgür koşuk yöntemiyle ve ustaca seslendiriyor. Yalnlığı, haklılığı öncelikli konumda tutuyor, 'insan'a ulaşmaya çalışırken. Sahte yüz, sahte durum, sahte kurgu bulunmaz, bulunamaz öze kattığı motiflerde. Erkek kahramanıyla korkaklığı, kadın aşifteliğiyle kahramanlığı dolaysız, dolaşsız katar anlatımına ve ille de sahiciliği gözetir. Söylemini içtenlikli, haliyle şiirini de güçlü kulan enerji oradan geliyor. İnsan yüzleri gerçek hayattakiyle birebir örtüşüyor. Olaylar dizgesi, bilinçle veya istençdışı, her zaman yaşananla, yaşanabileceklerle benzerlik göstererek akıyor.

Büyük şairin özel ilişkileri; eşine, sevgilisine, arkadaşına, yoldaşına karşı tavırları yapıtlarındakiyle aynı durulmaktadır. İçtenliğinden, doğruluğundan ötürü büyük acılar, sıkıntılı dönemler yaşadığı bilinmektedir. Yolunun keşiştiği insanla da, yolunu ayırdığı insanla da yireği kanayarak, yoğun duyumsayarak yaşamıştır 'macerasını'. Eziklik, pişmanlık vardır ilişkilerinde ama kalleslik asla... Bir insanda olabilecek iyi ama "acınası" haller okunabilir dizelerinden. Kahramanlarının "kötü" ve "kurnaz" ve "mutlu" hallerinde bile insani zaafın doğallığı vardır. Nazım Hikmet'in yapıtlarında insan, eti kemiği ve ruhuyla tam bir insandır. Çevrildiği dillerde bunca sevilmesinin, çabuk benimsenmesinin nedeni söz konusu insani niteliklerdir. Her ulustan insan büyük ölçüde benzerini bulabilir karakterlerde. Destanlarındaki bazı kişiler, kurgu gereği can verdiği 'defolu' karakterler bile iğreti durmaz. Bırundürüldüğü rolde, zaman ve konumda, insani sıcaklığını korur.

Şairin bütün yapıtları önemli bir külliye oluşturuyor. Kuşkusuz, içeriden *Kuvayı Milliye Destanı* da bir başyapıttır... Liselerimizde "Türkiye Tarihi" dersiyile birlikte okutulsaydı keşke. Bir ulusun özgürlük savaşını, var olma direncini ve anlamını en yetkin kaynaktan vermek adına, 'tedrisat'a katılsaydı... Katılsaydı da Cumhuriyetin kuruluşunda çekilen çile yüzeysel anlatılmak yerine, destanlaşmış haliyle özümsetilseydi genç dimağlara.

Modern şiirin temelinde insan ve onun ütopyası vardır; karmaşa ve karanlığa karşı direnir esenliğe, ışığa çıkma düşü... Gelecekle organik bağlarının varlığıysa içeriğinin harcıdır denebilir. Söz konusu modernlik bağlamında, şiirimizin ilk geleceğisi; 'fütürist' sesidir Nazım Hikmet. Bu yargıda odaklanıyor genel görüş. Uzun yıllar yasaklandığı, yayımdan, dağıtımdan alıkoymulduğu gerçeğinin ötesinde, adının anılması bile devlete karşı suç sayıldığı evrelerden geçerek bugüne gelmiş. Nice engellemelere rağmen, insanların kalbinden kopartılamamıştır.

Anadolu insanı artık bütün dünya ile birlikte özümüyor büyük şairini. O'nun son dileği, bir çınar ağacının gölgesinde yatmaktır. Mezarının açılıp bedeninin (kemiklerinin) getirilememesi neyi değiştirir ki? Anadolu topraklarındaki bütün çınar ağaçları Nazım Hikmet'i simgeliyor artık. Kaldı ki O, her yerde yaşıyor. Şimdi 100 yaşında ve dünyanın bütün dillerinde söylenen en güzel, en büyük sözcüklerin rüzgârıyla esiyor. İş, aş, kardeşlik, barış, aşk ve özgürlük şarkılarının özünde yaşıyor. Yaşayacak.

SEN BU YERDEN GİDELİ, GİDELİ AMAN

Ayşegül İZMİRLİ

Edebiyatın nesini seversiniz?

O alımlı bir kadın ise, diyelim boynunu, dudaklarını, gözlerini, vanaındaki gamzeyi mi yoksa, salata yaparken, hiç oralı değilmiş gibi davranarak, şuh iki kahkahanın arasına sıkıştırıverdiği dedikodularını mı?

Bıçkın bir delikanlıysa, biryantinli saçlarını, ince bıyıklarını, kollarını kıvrıdığı beyaz gömleğini mi yoksa, çakmak gözleriyle sağa sola efelenmesini, çatmasını, satışmasını mı?

Öyle ya, kimin, neyin nesini, nasıl seveceğini belli modellere uydurarak, alışılmış kalıplara sokarak ya da kendi değerlendirmelerimizle kestirmemiz zordur; değerlerimiz ve değerlendirmelerimiz bizi asıldan görünene kaydırarak yanıltabilir. Çünkü bu, bir algılama sorunu olduğu kadar bir algılanma sorunudur da.

Bir yerlerde bir maraza çıkmasını bekleyenler, beklemekten sıkılıp kendi marazalarını çıkararak, öküzü altında buzağı, ineğin arkasında keçi arayanlar, edebiyatın aracı olan kalemi kılıç sanan ve öyle kullanılmasından yana olanlar, her devirde vardı, bugün yine var ve hep var olacaklar. Çünkü, edebiyatın tamamı bu değildir ama, edebiyatın bu yönü, kalın bir damar olarak içinden akıp gider, dokularını besler.

Bana öyle geliyor ki, edebiyatın dedikodusuna vurgun olanların sayısı, satışmacılığın sevdelananların sayısından az değildir ve edebiyatın bu yönlerine aşık bu iki grubun toplamı, okurlar da dahil, edebiyatla ilgilenen insanların en az yarısını oluşturur.

Bunun doğruluğunu siz, kendinizde de sınamış, görmüşsünüzdür. Aldığımız dergilerin, varsa, başyazısını bile okumadan, önce yazıları ya da yazarları değerlendiren, dergilerin mutfağında, arka odalarında, yani satır aralarında dolaşan sayfalarını okumuyor musunuz? O sayfalardan bilgilennmeyi, o sayfalarda, bir dergiyle ilintiliyseniz derginin adıyla ya da kendi adınızla karşılaşmayı ummuyor ve bunu önemsemiyor musunuz?

Öyledir; okunur ve önemsenir...

Açıksa, bu köşeler, polemik de en uygun köşelerdir, bulaşılmak istenirse. Çünkü, yaptığımız işin bir ucu eleştiriye, diğer ucu da değerlendirmeye dokunduğu için, ne kadar nesnel davranırsanız davranın, her zaman bir karşı eleştiriyle, bir itirazla karşılaşırız; herkesi memnun etmenin hiçbir yolu yoktur.

Bir yerlerde yazılan karşı eleştiri ya da itiraz yazılarına, ya görmezden gelip yanıt yazmayacaksınız ya da haklılığımızda ısrar ederek o konuya bir daha dönecek, yanıt vereceksiniz; bu da o köşeleri kullananların tercihidir.

Sözü bu kadar dolandırdıktan sonra getireceğim yer, *Kum* dergisinin Haziran 2002 tarihli 6. sayısında, Hüseyin Atabaş'ın yazdığı Attila İlhan'ın Şiiri ve Arabesk Meselesi başlıklı yazıdır. Uzatacağım sanılmasın, sadece birkaç soru, birkaç söz; o kadar: Atabaş'ın amacı arabesk şiiri İlhan şiirine doğru yüceltmek midir; bunu merak ediyorum doğrusu. Acaba, hangi arabesk şiirde ya da şarkıda Attila İlhan'ın o müthiş imgelerini bulmuştur da onları İlhan'ın şiirine yaklaştırmıştır? Sorulardan biri bu.

Bir başkası, İlhan, artıklarından ne kadar sorumludur? Atabaş da, artıkları varsa, olabilmişse, olacaksa, bunun sorumluluğunu şimdiden hesaplamakta mıdır?

Sonraki sorum, Atabaş'ın şiirlerini ola ki herhangi bir pop, protest müzik ya da sanat müziği bestecisi şarkılarında kullanmak isterse, Atabaş'ın buna bir itirazı olacak mıdır?

Bir de şu: Atabaş, İlhan'ın şiirinin, arabesk müziğin hedef kitlesi olarak kabul edilen halk kesimi tarafından okunduğuna, dahası, o kesimin şiir okuduğuna gerçekten inanıyor mu? 500-1000 adet basılabilen şiir kitaplarını o insanlar alıp okuyorsa 500-1000 adet şair kimi, neyi okuyor?

Bu soruları, hem de nasıl, uzatmak mümkün...

Birkaç söze gelince, diyeceğim şudur: Atabaş'ın şiiri İlhan'la Ümit Yaşar'ın arasında bir yerde durmaktadır bana göre ve İlhan'ı Oğuzcan'a yaklaştırdıkça şiirini bir sandviç katık yapmaktadır. Ekmek dilimleri, öyle ya da böyle, ekmek dilimi olarak kalacaktır da Atabaş'ın şiiri incelidikçe incelerek ve ya bu presin arasında zar gibi kalacaktır ya da

bir yol bulabilirse eğer, tıpkı bir fituk gibi aradan fırlayıp kendini gösterecektir.

Atabaş yazısında bir de bölgecilik konu etmekte ve benim Attila İlhan'ı İzmirli oluşundan dolayı savunduğumu ileri sürmektedir ki o yazıda geçen "alakaya çay demlemek" deyimimin yeri tam da burasıdır. Şimdi ben, anne tarafından hemşerim olan Atabaş'ı sırf bu nedenle bu yazıma konu ettiğimi söylesem, buna önce Atabaş sonra cümle kuşlar gülmez mi? Edebiyatımızda kayırmacılık adına ortaya konan birçok örnek vardır ama, ne kadar iyi ki, bölgecilik kayırma adına henüz sorun yaratacak boyuta ulaşmamıştır. Etnik yaklaşımları da ben bölgeciliğin dışında tutuyorum. Yan yanadırlar belki ama iç içe değildirlir. Sanat adına bir omurgaya sahip olmayanları ne bölgeciliğin ne de etnik köklerin ayakta tutamayacağını eminim Atabaş da biliyordur da savını doğrulatmak için olmadık kapıları açmayı denemektedir.

Son söz: Atabaş şimdi, İlhan'ın şiirini Oğuzcan'a göre istediği gibi konumlandırmakta özgürdür. Ama orada kalmalı, Hayaloğlu veya Alık adlarıyla İlhan'ı, insaf eyleyip bir daha bir arada anmamalıdır.

Hayat Bazen Tatlıdır

Dergiler birikti, sözler de...

Amik, adresi Hatay olan ve önümüzdeki Temmuz-Ağustos 2002 tarihli 19. sayısında da -kaçınılmaz olarak- iyiyle kötüyü bir arada taşıyan bir dergi.

Adil Okay'ın Yirmi Beşinci Saat adlı şiiriyle Ayhan Bingöl'ün *Sona Başlangıç* adlı şiirini iyi şiirler olarak işaretledim. Sabahattin Yalçın'ın Şiirin Kına Gecesi-2 başlıklı kolaj yazısını da, seçtiği iyi şiir örneklerini, bunların arasında serpiştirdiği kötü dolgu malzemesi satırlarıyla birlikte okumak zorunda kaldım.

Tigris, Diyarbakır'da yayımlanıyor. Adımı üstünde yazan Kültür-Sanat-Edebiyat Dergisi ibaresinden anlaşılın ve içeriğinde de kanıtlanan o ki, *Tigris*, kültür ve sanatı edebiyata önceleyen bir dergi. Kültür ve sanatın edebiyatla ilişkisini ve iç içeliğini bilmiyor değilim elbette; derginin oluşturduğu Araştırma- İnceleme komisyonunun, işini Edebiyat komisyonundan daha iyi yaptığını ve dergiye bu komisyonun seçtiği ürünlerin hakim olduğunu söylemek istiyorum sadece. Gözlüğümün edebiyata ayarlı olmasından olacak, bu tür dergilerde ben, edebiyatın ağırlığını görmek istiyorum ve bunu arıyorum.

Şiirli Çıkan, yolunu yöntemini, hacmini çerçevesini çizmiş bir dergi olarak 27. sayısına ulaştı. Bu dergiyi ne bulacağınızı bilerek alıyorsunuz ki bu -kadrolaşmayı dışarda tutarak söylüyorum- iyi bir şey. Silivri'de çıkan dergi, Temmuz-Ağustos sayısını Silivri'ye yerleştiğini öğrendiğimiz Ahmet Erhan'a ayırmış. Şairin yayınlanan son kitabı *Ne Balık Ne Kuş* üzerine Halim Şafak'ın bir yazısı ve İhsan Tevfik'in yaptığı söyleşi derginin içeriğini oluşturuyor ve sıcak bilgiler taşıyor.

Ağustos sıcaklarında bunalmışken, sadece adını anarak geçmek istemediğim, özenli ve dopdolu bir dergi olarak sevincle karşıladığım *Üç Nokta*'yı daha geniş bir yazıya saklıyorum. Haziran-Temmuz tarihli 3. sayısı eleştiri ve eleştirmen konulu dosyaya ayrılmış. Bu dosyadaki yanıtların ve dergide yer alan şiirlerin altını çizmeye devam ediyorum ve edebiyatımıza iyi bir dergi kazandıran Cenk Gündoğdu'yu kutluyorum.

"Gölgede Kırk Derece"yi aşan bu sıcaklıkta şimdilik bu kadar.

Görüreceğiz.

Yayın Yönetmeni	: Ramis DARA
Koordinatör	: Serdar ÜNVER (Tel : 0535- 398 98 16)
Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü	: Melih ELAL
Yönetim Yeri	: Ataevler, Adalet Sk. Adaletkent Sitesi, H Blok, D: 3 Nilüfer - BURSA
Yayın Danışmanları	: İhsan ÜREN, Hilmi HAŞAL, Nuri DEMİRCİ
Yazışma Adresi	: R. DARA, P. K. 68 16371 Ulucami – BURSA
Katkı Payı	: 7.500.000,- TL
Posta Çeki No	: Hilmi Haşal adına 584893
Baskı	: Özsan Matbaacılık, İzmir Cad. No : 221 - BURSA
Elektronik Posta	: akatalpa@hotmail.com
Faks	: 0224 - 452 22 65

Aylık edebiyat dergisi *Akatalpa* Ocak 2000'de Bursa'da kurulmuştur.

